

Ιδέ ο δάσκαλος (Δημήτρης Λιαντίνης)

Εν αρχή ην ο δάσκαλος. Μη ο δάσκαλος η φύση θα ήταν, δε θα ήταν όμως οι κοινωνίες. Θα υπήρχε ο χρόνος, αλλά δε θα υπήρχε η ιστορία. Και στο βασίλειο των ζωντανών ήχων θα άκουγε κανείς την κραυγή, τα χουγιαχτά, τα συνθήματα. Δε θα άκουγε όμως ούτε θά 'βλεπε τη φωνή, τα γράμματα της γραφής, τις συμφωνίες και τους χορούς.

Γιατί; Απλά, γιατί ο δάσκαλος είναι που μεταμορφώνει τον εγκέφαλο του ζώου σε νου του ανθρώπου. Αυτός κατορθώνει ώστε η ματιά του καθένα μας να μη μένει βλέμμα βοδιού, αλλά να γίνεται βιβλίο ανοιχτό να το διαβάζεις. Επεξεργάζεται το πετσί της κεφαλής μας και δημιουργεί πρόσωπο. Η δουλειά του δάσκαλου είναι ο αθέρας της βυρσοδεψίας. Και στο τέλος-τέλος ο δάσκαλος θωπεύει και μαλάζει έτσι το σώμα και την ψυχή μας, ώστε από τη στέρησή μας αποστάζεται το κλάμα, και από την πλησμονή κορφολογιέται το γέλιο μας...

Χωρίς το δάσκαλο ο λόγος θα σάπιζε άχρηστος μέσα στο έλος του κρανίου μας. Όπως σαπίζει άχρηστο το τραίνο που ρεμίζαρε για πάντα στο σταθμό... Και όπως σκεβρώνει άφτουρη η νύφη που έμεινε αγεώργητη από τον άντρα. Ο ιερός τρόμος της παρθενίας της σιγά-σιγά κακοβολεί, ωσόπου στο τέλος γίνεται ένα τεφρό δίχτυ αράχνης.

Μ' ένα λόγο, ο δάσκαλος είναι ο ποιητής του ανθρώπου... Αν έλειπαν οι δάσκαλοι, η γη μας θά 'ταν τυφλή. Και το σύμπαν ανυπόστατο ...

Και θυμηθείτε: Ο Νεύτων, ο Χάμπλ, ο Αϊνστάιν και οι άλλοι που μίλησαν στο τηλέφωνο με το θεό ήσαν όλοι τους δάσκαλοι.

Έτσι ορίζεται ο λόγος και η τιμή του δάσκαλου. Το τιμολόγιο όμως με το οποίο κοστολογούν το έργο του οι εξουσίες και οι αρχές πρώτα και ύστερα το άκριτο πλήθος είναι αλλιώτικο. Αλλιμόνο! Άχρηστο για τις εφορείες.

Περιγράψω το σημείο που κράτησε η ακηδία, η παραχάραξη, η στρέβλωση, η τυποποίηση, ο ευτελισμός. Και κάμανε το κακό. Έτσι, ενώ η δουλειά του δάσκαλου

είναι να τεχνουργεί ανθρώπους· ενώ αναλώνεται τίμια να ετοιμάζει πλάσματα που θα ζήσουν όχι στη φύση αλλά στον πολιτισμό, όχι στη ζούγκλα αλλά στην πόλη· ενώ όλοι οι άνθρωποι που πλάθει ο δάσκαλος κάνουν ο καθείς το δικό του επάγγελμα, και είναι ο καθείς μία ψηφίδα στο ενιαίο ψηφιδωτό της οικονομίας της αγοράς της πολιτείας, εμείς με τον καιρό εχάσαμε τον ιδρυτικό χαρακτήρα της λειτουργίας του δάσκαλου. Και τη δουλειά του την επήραμε σα μία από τις πολλές δουλειές των ανθρώπων. Ένα επάγγελμα ρουτίνας. Μια μονάδα εργασίας όμοια με τις άλλες. Βλέπουμε και στο δάσκαλο. Εξεχάσαμε, δηλαδή, ότι στο ψηφιδωτό των επαγγελματιών ο δάσκαλος δεν είναι η μια ψηφίδα ανάμεσα στις άλλες. Αλλά είναι ο καλλιτέχνης νους ο κοσμητικός και ο επόπτης που φιλοτεχνεί ολόκληρο το ψηφιδωτό. Δημιουργεί, δηλαδή, ανθρώπους κατά την έννοια ότι τους αποσπά από τη δικαιοδοσία του φυτού και του ζώου. Και τους υψώνει στην οντολογική μοναδικότητα του νοήμονος πλάσματος.

Γιατί αυτή είναι η δουλειά του δάσκαλου. Να δουλεύει το μυαλό, όπως ο καλαντζής δουλεύει το καλάι. Και να παράγει ανθρώπους όπως ο χαλκιάς κατασκευάζει χαλκώματα. Ενώ όλοι οι άλλοι χρησιμοποιούν το μυαλό τους σαν όργανο και παράγουν προϊόντα. Όλα δευτερογενή, και για του βίου τη μηχανή. Βιομηχανία, πες.

Ετούτη η υποβάθμιση της φύσης και της δουλειάς του δάσκαλου, η πτώση του από τη θεία λειτουργία της αρχικότητας στην ταπεινή χειρωναξία της επανάλημης, σημάδεψε το πρώτο μεγάλο λάθος στην παιδεία. Και μέσα στην ιστορία και τον πολιτισμό αντίστρεψε το νόημα των πραγμάτων. Εννοώ ότι καταργήθηκε η αυστηρότητα στην επιλογή του υλικού, και η αυστηρότητα στη μέθοδο και στις σπουδές που θα δώσουν τον άξιο δάσκαλο. Από τους παλιούς χρόνους κοιτίδα των παιδαγωγών ήταν η τάξη των απελεύθερων και των δούλων. Και μάλιστα των πονηρών δούλων και των κακών. Τους αγαθούς και τους άξιους δούλους, λέει ο Πλούταρχος, τα αφεντικά τους προόριζαν για τις σπουδαίες δουλειές. Καπετάνιοι, διαχειριστές, οικονόμοι, επιστάτες, σύμβουλοι.

Σήμερα φτάσαμε στην αμμοποίηση των βουνών. Δάσκαλος πια ημπορεί να γίνεται ο καθένας, όμοια όπως ο καθένας ημπορεί να γίνεται αρβυλοποιός, αιγογαλακτοπώλης, λεμβούχος, χατζής, μελισσοκόμος, μαγειροϋπάλληλος, αεριτζής, εντεροπώλης, λουλουδάς ή πετροκόπος. Ξεχάσαμε, δηλαδή, ότι ο δάσκαλος από την άποψη της σπουδαιότητας και της ευθύνης είναι ένας εργάτης στο επίπεδο του νομοθέτη, του φύλακα στρατηγού, του κυβερνήτη, του γιατρού σωτήρα. Ακριβέστερα είναι ένα σκαλί πάνω από όλους αυτούς. Γιατί ο δάσκαλος

είναι ο πυρφόρος της γνωστικής συνείδησης. Η λειτουργία που τελεί είναι θεία. Η μόνη θεία λειτουργία σε γη και ουρανό.

Έτσι πορεύτηκαν τα πράγματα με την κοινωνική υποβάθμιση του δάσκαλου. Με την οικονομική απροθυμία, την κατασκευαστική του προχειρότητα, την πλημμελή του συντήρηση. Και με τον τύφο και τον οίκτο, το χάζι και το μώμο, και την κυρίαρχη απρονοησία μας σε όλες τις εποχές και σε όλες τις χώρες. Η μόνη εξαίρεση είναι ο Λυκούργος που έχτισε τη νομοθεσία της Σπάρτης και τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Γιατί ο Λυκούργος στην παιδεία είχε εναποθέσει το Α και το Ω της πολιτείας.

Ωστόσο πια σήμερα έχουμε πλάσει σταθερό το δείγμα του δάσκαλου. Μια αξιολάκρυστη σώρευση από μαζώματα, κι ένα ριντίκολο ηχηρό.

Είναι ο σχολαστικός, ο ταβλαδόρος και ο αργόσχολος, ο καματερός στην παραπαιδεία, ο οσφυοκάμπτης, ο ψοφοδεής και ο ληρολόγος, ο δευτεροτριτοβάθμιος και ψιλικανζτής δάσκαλος. Μίζερος και κακομοίρης, με την ομπρέλα και το γιλέκο, και με το ξεβλαστωμένο χαμόγελο. Είναι ο αεί πενόμενος και ο μύωψ, με τα ραιβά σκέλη και τα βρώμικα νύχια, που, όπως είπε κάποιος, ποτέ του δεν είχε ερωμένη ούτε ιδέα.

Οι περήφανοι δάσκαλοι εστάθηκαν πάντα η εξαίρεση. Μιλάμε για τους δυνατούς και τους πόριμους. Τους ικτίνους και τα γεράκια, τους καλουργούς και καλλιτέχνες και καλλικράτες δασκάλους, που κάτω από την ταπεινή καροσσερί της Φάου-Βε κρύβουνε προσεχτικά τη μηχανή της Πόρσε. Αυτός όμως ο εξαιρετός τύπος του δάσκαλου, που με τα πλούσια κοιτάσματα της φυσικής δωρεάς του πετυχαίνει να σβήνει το κατάδικο κοινωνικό στίγμα της συντεχνίας του, δεν είναι το θέμα μας εδώ. Γιατί 'ναι η εξαίρεση. Και η εξαίρεση είναι δουλειά της ποίησης. Ενώ της επιστήμης η δουλειά είναι ο κανόνας...

Φροντίσαμε, να κατεβάσουμε το δάσκαλο από το φυσικό του πρωτάτο στα στερνά και στα έσχατα της υπόληψης και της ζωής.

Δεν ταξινομείται η παιδεία. Κι όσο τη λογαριάζουμε σαν επένδυση ανάμεσα στις άλλες, έστω και την πιο σημαντική, τόσο θα συνεχίζουμε να τελούμε σε σύγχυση φρενών. Έτσι, ώστε να μπερδεύουμε το ψάρι με τον ψαρά που το ψάρευε.

Αυτός είναι λοιπόν ο ρεκάζοντας δάσκαλος, ο τσαλαπατημένος από την κοινωνική του μειονεξία. Και από το καπέλωμα των συρμών της εποχής μας, που ορμούν και

χύνονται στην παιδεία όπως ο άνεμος στα σκισμένα πανιά. Και από τις ντιρεκτίβες των κέντρων απόφασης, που μετατρέπουν τα σχολεία σε εργοστάσια μαζικής κατασκευής ανθρωπάρων...

Σα μονάδα ατομική, μέσα στην τάξη που είναι ο διαπιστεμένος του χώρος, τίποτα δεν εμποδίζει το φωτισμένο δάσκαλο να σκορπίζει στους μαθητές του το φως. Και θα φωτίζει με φως φυσικό, για να ιδρύει φυσικούς ανθρώπους, όταν με τη διδασκαλία του χτίζει το αληθινό μέσα στο παιδί, και γκρεμίζει το ψεύτικο. Αυτές είναι οι δύο εντολές που πάνω τους κρέμονται οι νόμοι και οι προφήτες της παιδείας. Να χτίζεις στο μάρμαρο της γνώσης, και να γκρεμίζεις την αχεροπλιθιά της πρόληψης.

Σωστή παιδεία θα ειπεί να μαθαίνεις στους νέους τη ζωή, και να τους ξεμαθαίνεις τις δεισιδαιμονίες που από νήπια τους περνάει μια παράδοση άρρωστη μέσα από την οικογένεια, την κοινωνία, την πολιτεία, την εκκλησία, τα μέσα ενημέρωσης, και τους άλλους παράγοντες της αγωγής.

Το ένα λοιπόν είναι να ριζώσουμε τον νέο στη ζωή. Το άλλο να ξεριζώσουμε από μέσα του την ψευτιά.

Μαθαίνουμε για τη ζωή. «Discimus vitae», που έλεγε ο Σενέκας, θα ειπεί πως κάθε γνώση που περνάμε στο παιδί, και κάθε δεξιότητα που του αναπτύσσουμε είναι δεμένα με την πραγματικότητα όπως το νύχι με το κρέας. Όχι θεωρίες και λόγια. Όχι τα άψυχα και τα νοερά σκύβαλα των βιβλίων, που ούτε καταπίνονται ούτε μασιούνται. Ξέρεις, έξω από τον Ρωμανό τον Μελωδό του συναξαριστή, άνθρωπο άλλο που να πήρε κομμάτι χαρτί και να το κατάπτε, για να φωτιστεί και να μάθει; Εγώ δεν ξέρω.

Μάθηση δίκαιη και σωστή, σημαίνει ζωντάνεια, αμεσότητα, σφυγμός μαστιγωμένος, κρούση κατά μέτωπο με τα πράγματα. Σημαίνει να πίνουμε στο ποτήρι το ίδιο μας το αίμα.

Μη λησμονούμε πως ο τελευταίος στόχος κάθε παιδείας είναι να διαπλάσει έτσι τον νέο, ώστε την ορισμένη στιγμή που θα αποδοθεί στο στίβο της ζωής να μπορεί να προσαρμόζεται στην άγρια ανάγκη των πραγμάτων και των ανθρώπων. Ωσάν ξαφνικά να τον πετάξουμε, πες, Ρομβισόνα Κρούσο στο νησί. Και να του ειπούμε: Τώρα ψάξε να βρεις τον τρόπο για να ζήσεις. Νικά την πείνα και τη δίψα σου, το κρύο και τη μοναξιά. Νικά την απειλή του ουρανού και της θάλασσας, και τον αρχέγονο τρόπο της ύπαρξης. Αυτό σημαίνει το «discimus vitae». Ο δάσκαλος να

‘ναι η δύναμη, πράξη ο μαθητής, και το σχολειό γιορτή.

Όμως αυτό ακριβώς το σημείο είναι ο κόμπος, και στο δρόμο του Ηρακλή ο σταυρός. Εδώ προβάλλει η ανάγκη θα διαλέξεις ανάμεσα στο σωστό και στο λάθος. Γιατί το πλήθος οι δάσκαλοι δε μαθαίνουν τα παιδιά για τη ζωή και την πράξη, αλλά για το σχολειό και τα βιβλία. Εγώ σου τα λέω, για να τα ειπώ. Και συ μη σώσεις να τα μάθεις!...

Το αντίθετο στο «discimus vitae» είναι το «discimus scholae». Να μαθαίνουμε για το σχολειό. Τι σημαίνει τούτο το παλιό ευαγγέλιο; Τι σημαίνει ο τύπος χωρίς την ουσία;...

Η πρώτη εντολή είναι να χτίζουμε την ψυχή του παιδιού στην πέτρα της ζωής. Η δεύτερη να καθαρίζουμε από μέσα του τη σκουριά των προλήψεων.

Χωρίς να το ξέρουμε και χωρίς να το εννοούμε, από τα γεννοφάσκια του φιδοζώνουμε το παιδί με δεισιδαιμονίες προλήψεις και μαγικούς κατάδεσμούς. Και με τα δηλητήρια αυτά πνίγουμε την ψυχή του. Όπως τα ζιζάνια και τα άλλα αγριόχορτα πνίγουν το στάρι.

Λερναία Ύδρα είναι οι προλήψεις. Και Λεβιάθαν που καταπίνει τις θάλασσες. Φορτώνουμε στη ράχη του νέου ανθρώπου την άρρωστη φαντασία μας, τις ψευτιές, την άγνοια, την ηθική μας απολίθωση, τις έντρομες παραστάσεις και όλο τον καταποντισμένο αταβισμό των προγόνων. Και το αναγκάζουμε να σηκώσει στον ώμο αυτό το γιουσουρούμ της αχρηστίας και της οξειδωσης, όπως εσήκωνε ο αρχαίος τιτάνας τον ουρανό.

Ο μύθος του Άτλαντα εδώ βρίσκει την πιο πιστή και την πιο μακάβρια απομυθοποίησή του. Τα καημένα τα παιδιά. Στο όνομα και στο άδικο της μωρίας μας, όλα τους με το φυσερό στο στήθος και τις κνήμες ετοιμόρροπες και πρησμένες, γίνονται μικροί μάταιοι Άτλαντες.

Στα «Ψηλά Βουνά» του Ζαχαρία Παπαντωνίου χάθηκε στα 1917 ένα παιδί στο δάσος. Και ο Χατζιδάκις, ο σοφός γλωσσολόγος, αγανάχτησε, γιατί ο συγγραφέας του Αναγνωστικού λησμόνησε να το βάλει να προσευχηθεί. Για να κατέβει ο θεός από τα ύψη, να το πιάσει από το χέρι, και να το ξαναφέρει στον καταυλισμό. Μα είναι συλλογισμοί και προτάσεις επιστήμονα αυτές; Ή κοάσματα βατράχου;

Στην Αλβανία του Ελληνικού '40 η Παναγιά της Ελλάδας πολέμησε τη Μαντόνα

των Ιταλών. Την πήρε του κυνηγού και της έδωσε έναν σκοτωμόν, όπως θά 'γραφε ο Μακρυγιάννης, που ακόμη τρέχει και κλαίει. Ιδού ο τρόπος να ανταγωνιστούμε σήμερα και να συντρίμουμε τη FIAT με τις βιομηχανίες της κουβαρίστρας και της τσατσάρας.

Αυτά είναι δουλειές και καμώματα για τους Βουσμάνους, φίλε. Αυτά και τα άλλα συναφή τους. Βασκανίες ξεματιάσματα, αστρολογία, τσαρλατανιά και λωποδύτες. Ευχές και κατάρες, θεοί διάβολοι άγγελοι και φαντάσματα. Τελώνια τούλπες και δαιμονικά, το χερικό και το ποδαρικό, η μυρωδιά, το θυμίαμα και το λιβάνι. Λιτανείες για την ανεβροχιά, οταυροκοπήματα και μετάνοιες, φυλαχτά γκόλφια, κόκαλα χάντρες νυχτερίδες, και το τετράφυλλο τριφύλλι.

Στον Αη-Γιώργη της Φιλιπιάδας, πάνω ακριβώς από το υδραγωγείο της αρχαίας Νικόπολης υπάρχει ένας τρύπιος βράχος. Φαίνεται από τη δημοσιά που τραβάει για Γιάννενα. Ε, λοιπόν έκαμα έρευνα και βρήκα: Όλοι οι κάτοικοι του χωριού από εβδομήντα και πάνω και όλα τα παιδιά ως τα δώδεκα πιστεύουν ότι το βράχο τον ετρύπησε παλιά ο Αη-Γιώργης, όταν χυμώντας καβαλάρης κυνηγούσε κάποια παγανά. Η πίστη τους έχει την ίδια ασφάλεια με τη γνώση τους ότι η πόλη που βρίσκεται στα δεκαπέντε χιλιόμετρα είναι η Άρτα.

Τέτοιας λογής είναι ο φέροντας σκελετός της πνευματικής οργάνωσης των παιδιών μας. Τα πέλματα και τα πέδιλα, οι κολόνες τα συνάζια και οι δοκοί συνδέσεως της ζωής τους είναι οι δεισιδαιμονίες και οι προλήψεις.

Αγωνιζόμαστε να αφαιρέσουμε τη φύση μέσα από το παιδί, και την ανταλλάζουμε με την άρρωστη γνώμη μας.

Και δώστου οι παπάδες με τα θυμιατά στις γωνιές των κοιμητηρίων. Για να βουτάνε τα όβολα των πονεμένων. Σαν το φίδι κοιτάνε πώς να μαγνητίσουν το θύμα. Άσε πια όταν τύχει να τους ιδείς να πιάνονται σε πρόστυχο καβγά για τον πελάτη. Χάρμα. Και βέβαια ημπορεί να εννοήσει κανείς τη λυσσαλέα τους αντίδραση, όταν χρόνια τώρα ζητούμε να καθιερωθεί και στην Ελλάδα το αποτεφρωτήριο και η προαιρετική καύση των νεκρών. Όπως είναι σε όλες τις φτασμένες χώρες.

Και δώστου οι αγύρτες με τα ωροσκόπια και τους ζωδιακούς σε εφημερίδες και περιοδικά και τελεβίζια. Βλέπεις κάτι χοντρές κυρίες, που σαν αρχίσουν να σου μιλούν για τον Στάχυ της Παρθένου και για τις επιρροές του Αιγόκερου με τα κέρατα στα ερωτικά σου, βουβαίνουν τον Πεντζιάς και τον Ουίλσον...

Και δώστου οι προσευχές του Ρήγκαν (κάποιος πρόεδρος της Αμερικής ήταν αυτός) για να πάνε στον παράδεισο οι οχτώ άτυχοι αστροναύτες που χαθήκανε τη στιγμή της εκτόξευσης. Τον πόλεμο των άστρων ήθελε να φτιάξει ο άνθρωπος. Για να καταστραφούν στον Γ' Παγκόσμιο του Αϊνστάιν όλοι οι λαοί, και να γλιτώσουν μόνο οι Ενωμένες Πολιτείες. Μόνες τους πια στο φρύδι της Γης να κορδεύονται και να κοκορεύουν πάνω στις στάχτες της ιστορίας.

Και δώστου το τροπάρι για την καλή ψυχή και τα καλά στερνά. Να γίνεις δίκαιος και να γίνεις καλός για τους άλλους. Να πηγαίνεις το δείλι στο παρεθύρι, και να διαβάζεις τη Θεία Γραφή και τη Χαλιμά, που έλεγε της θυγατρός της η «Γυναίκα της Ζάκυθος». Εσύ ν' αγιάσεις. Και μην προσέχεις που οι άλλοι είναι λύκοι έτοιμοι να σε φάνε. Και προπαντός αυτό: Τα μάτια σου τέσσερα για τον Ουρανό και τη Βασιλεία του.

Και δώστου τα σακιά το αλεύρι και οι ασπιρίνες. Να στέλνουμε οι πολιτισμένοι στους λιμοκτόνους της Αφρικής και της Ασίας κατά τις σιτοδείες και τις μεγάλες στέγνιες. Τους παίρνουμε το άλογο, κι απέ γενναιόδωρα τους χαρίζουμε το πέταλο. Έχεις ακουστά για το χαλκό της Χιλής, και για το ουράνιο στο πρώην γαλλικό Κογκό;

Και δώστου τα μεγάφωνα του κράτους να γεννάμε αβέρτα παιδιά, μην τύχει και χάσουμε το σόι. Όταν ο πληθυσμός της γης έχει ξεπεράσει πέντε φορές το μέτρο, που χωρίς κίνδυνο θα μπορούσε να σηκώσει ο πλανήτης. Και όταν κινδυνεύουμε να φάμε ο ένας τον άλλο.

Κόκκινο σαν παπαρούνα και κίτρινο σαν τη χολή είναι το αφιονοτόπι της ψευτιάς και των προλήψεων. Η στρατηγική να καταστρέφεται το φυσικό τοπίο του παιδιού με τις προλήψεις είναι σκόπιμη, κατευθυνόμενη, κακουργηματική τρις και τετράκις σε θάνατο, και απάνθρωπη.

Οι έξυπνοι, λίγοι, ασελγούν στο σώμα της συνείδησης των αφελών πολλών. Όπου η αφέλεια των τελευταίων παίζει το ρόλο του μαστροπού και του ρουφιάνου.

Έτσι, όταν τα παιδιά μας φτάνουν στην ηλικία να δώσουν τον όρκο του άντρα, και όταν οι κοπέλες μας φτάνουν στην ώρα τους, γίνονται ωραίες -δηλαδή, έχουνε χωριστεί σε δύο τάξεις.

Η μία, που είναι η μάζα σχεδόν του συνόλου, έχει αφομοιώσει το δηλητήριο της ψευτιάς. Και έχει ανοσοποιηθεί στα υδροκυάνια και στα κώνεια, κατά τον τρόπο

του παλαιού εκείνου Μιθριδάτη. Είναι η πλαστική στόφα ανθρώπου, τα μηχανημένα νευρόσπαστα, που παραλαβαίνουν τη σκυτάλη των προλήψεων και αναπαράγουν το ίδιο στις νέες γενεές.

Η άλλη είναι η τάξη που καταλογογραφεί τους Ελάχιστους. Ετούτοι είναι οι χρηστηριασμένοι από κάποια βούληση, και οι φορτοβαστάκτες της προσωπικής τους ευθύνης. Λίγοι, αλλά όλοι τους, ξανασαρκώνουν τον Ορέστη, τον πρίγκιπα Μύσκιν, τον Τσε Γκεβάρα, τον ποιητή Σέλλεϋ, τον Άμλετ τον Δανό. Καθώς τους μαστιγώνει η οργή της αλήθειας, ο τρόμος της εμορφιάς, και το μεγαλείο του ανθρώπου.

Περνούν και πηγαίνουν να απαντήσουν τη μοίρα τους... Και ζητούν να μάθουν την αλήθεια, έστω κι αν είναι να τους τυφλώσει. Όπως εζήτησε να μάθει την αλήθεια ο Οιδίποδας, και όταν την έμαθε έβγαλε ο ίδιος τα μάτια του.

Κάτω από τυφλωτικές καταλαμπές και θερινές καταιγίδες όλοι αυτοί κρατούν μέσα τους τον άνθρωπο όρθιο και στο φυσικό του ανάστημα. Που πάει να πει: Λεύτερο από ψευτιές και δεισιδαιμονίες.

Είναι οι ανευνούχιστοι, που ο Δάσκαλος τους είπε άγριους των πόλεων. Και είναι οι τρομοκράτες, που ο Ποιητής τους είπε άξεστους των θαυμάτων.

Τόσοι και τέτοιοι είναι οι θρόνοι και οι δυναστείες των προλήψεων. Και γ' αυτό ο άξιος δάσκαλος και ο δίκαιος που κάνει άξια και δίκαια τη δουλειά του τη μέρα χτίζει και τη νύχτα γκρεμίζει. Από δω, δηλαδή, ξεχερσώνει την ψευτιά και τις προλήψεις και από κει σπέρνει καθαρό το χωράφι του παιδιού με το φως των γνώσεων.

Δάσκαλος που αγνοεί το πρώτο μισό, το χρέος δηλαδή του χαλαστή, δε μορφώνει ανθρώπους. Απλά γιατροπορεύει άρρωστους...

Όμως το φως δεν το αντέχει ο μισότυφλος. Θυμηθείτε τους πεδουκλωμένους στην παραβολή της Σπηλιάς του Πλάτωνα. Όταν ο φωτισμένος οδηγητής τους βγάζει από τα σκότη και ζητεί να τους ξαναφέρει εμπροστά στον ήλιο, πονούν τα μάτια τους, φεύγουν το φως, και ξαναγυρίζουν στα σκοτάδια τους...

Πολλές φορές αναρωτήθηκα ποια εικόνα και ποια ιδέα ανθρώπου είχε στο μυαλό του ο Βάρναλης, όταν σκάρωσε το Πρωτοχρονιάτικο. Ακούστε βροντές και αστροπελέκια που είναι δυνατότερα από τα κανόνια του Ναπολέοντα...

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

«Σαράντα σβέρκοι βωδινοί με λαδωμένες μπούκλες,
σκεμπέδες σταυροδόλωτοι και βρώμιες ποδαρούκλες,
ξετσιπίωτοι, ακαμάτηδες, τσιμπούρια και κορέοι,
ντυμένοι στα μαλάματα κ' επίσημοι κι ωραίοι.

Σαράντα λύκοι με προβιά (γι' αυτούς βαρά η καμοπάνα),
καθένας γουρουνόπουλο, καθένας νταμιτζάνα!
Κι απέ ρεβάμενοι βαθιά ξαπλώσανε στο τζάκι
κι αβάσταγες ενιώσανε φαγούρες στο μπατζάκι.

Όξ' ο κοσμάκης φώναζε:

— Πεινάμε τέτοιες μέρες, γερόντοι και γερόντισσες, παιδάκια και μητέρες.
Κι οι των επίγειων αγαθών σφιχτοί νοικοκυρέοι,
ανοίξαν τα παράθυρα και κράξαν:
— Είστε αθέοι».

Άθεοι είναι οι γερόντοι και οι γερόντισσες που ζητούνε ψωμί. Αλλά και τον Δελμούζο τον άθεο, κοντά στα άλλα εκείνος ο μαύρος δεσπότης τον κατηγορήσε ότι ξεσήκωνε τους φτωχούς ενάντια στους πλούσιους. Εκεί ήταν ο κόμπος.

Ο καλόγερος μαμελούκος, όσο αμβλύνους και νά 'τανε, την αλήθεια την οσμιζότανε κάπου στον αέρα. Ότι, δηλαδή, το να ξεριζώνεις τις προλήψεις από τα παιδιά είναι όμοιο με το να φέρνεις στις κοινωνίες τη δικαιοσύνη και την τάξη...

Η ιστορία του Έλληνα δάσκαλου έχει τη δική της Ιερή Εξέταση, και τις Επιτροπείες της. Είναι αυτές που έκαιγαν βιβλία και ανθρώπους. Η φάρα του Εξαρχόπουλου, του Σκιά, του Μεγαρέα, του Οικονόμου, του Κουκουλέ, του Καλλιόφα. Και των άλλων με τη μίζερη βολή και την τετραπέρατη μυωπία. Ο Αμίλκας Αλιβιζάτος μίλησε για δυσώδη εγωισμό και ταπεινά νιτερέσα.

Αντικρύ στους αετούς και τα ύψη χαμοπετάνε και πηδοκοπούν ετούτοι οι κόρακες και οι γύπες. Τη θανάσιμη αλλά και ηρωϊκή αντιπαράθεση την έχει παραστήσει ο Πίνδαρος από τον παλαιό καιρό:

«Κόρακες, με ακράτητη γλώσσα ανόητα γαυριούν,

παραβγαίνοντας τον αετό, το θεικό όρνιο του Δία».

Πηγή: Αποσπάσματα από το βιβλίο «Τα Ελληνικά» (Δημήτρης Λιαντίνης)